

HISTÒRIA DEL GAS A FIGUERES

Per JOSEP M. BERNILS I MACH

De les innovacions tecnològiques modernes el gas fou una manifestació significativa en el procés de millora d'un dels serveis públics més importants com és l'enllumenat de carrers. Pel que fa a la seva repercussió en el camp industrial aquest progrés no va tenir gaire efecte a Figueres ja que es mantingueren les màquines de vapor en les indústries necessitades de potència motriu, com eren les adoberies, fàbriques de sabons, etc., les quals no es modernitzaren fins a la presència de l'energia elèctrica. Tampoc no va existir a Figueres una inclinació a acceptar la nova tècnica en l'enllumenat domèstic, puix la majoria de les cases mantingueren les antigues llànties i llumeneres d'oli.

Cal veure, doncs, bàsicament, la instal·lació del gas a Figueres com un gran avenç urbanístic, capdavantera a la província de Girona i una de les primeres viles de Catalunya a emprar-lo. Els veïns l'acceptaren molt bé i contínuament eren més els carrers que reclamaven la seva col·locació i la substitució dels antics fanals d'oli, encara que la lluminositat dels llums de gas va tenir èpoques de baixa potència per problemes econòmics de l'empresa, mal subministrament de la matèria bàsica que era el carbó i fins i tot per el retard municipal en el pagament de les factures dels consums públics mensuals.

En aquests anys de la introducció del servei de gas, 1858-1860, la vila de Figueres estava remuntant els efectes destructors que sobre l'urbanisme havien causat les guerres amb els francesos a finals del segle XVIII i principis del XIX. Els devastadors canoneigs i rampinyes dels invasors eren presents a la vida local i eren moltes les finques urbanes que encara figuraven com a "inútils". La premsa d'aquests anys parla de la proliferació de rates entremig d'aquestes runes i de l'estat intransitable de la majoria dels carrers. La recuperació s'havia iniciat una vintena d'anys abans, però més que tot en serveis socials i urbanístics bàsics. Hi ha la construcció del nou Teatre Municipal (1850), la creació de societats recreatives, com el Casino Menestral (1856), el cobriment de la riera amb la formació de la Rambla (1831) i els carrers de Caamaño i Lasauca (1844), la canalització d'aigua potable (1854), les noves carreteres de Figueres a Roses (1854) i a Besalú (1853), etc. En canvi no havia millorat la presència i l'estat dels carrers. El servei del gas ajudaria molt a donar una metamorfosi als vials.

EL GAS A BARCELONA

La primera manifestació d'enllumenat pel sistema de gas es va presentar a Barcelona en el 1826. La Junta de Comerç la va emprar per a les seves classes. Era un principi tímid que es va refermar un any més tard quan la visita del rei va permetre exhibir a la Llotja el nou mètode que donava pas al camp de la indústria química moderna⁽¹⁾. Aquesta experiència positiva fou deguda al professor Josep Roura, de l'Escola de Química. Però, en realitat, no fou fins el 1842 quan es pogué oferir el subministrament general als particulars i per l'enllumenat de carrers. En el 1843 es van fundar dues societats d'aquest sector de serveis, dues més en el 1851, una de les quals era per la "fabricació i expedició de gas portàtil" i una altra per a il·luminar Sabadell, i dues més en el 1853, que foren "La Propagadora del Gas" i una que es proposava l'enllumenat de la vila de Gràcia⁽²⁾.

A Madrid el gas es va imposar en el 1844, igual que a València i a Bilbao i el 1852 a Santander.

Figueres no va quedar enrera d'aquest progrés i es convertiria en la segona població de Catalunya a disposar del servei de gas per il·luminar els carrers, darrera només de Barcelona. A la població de Girona l'Ajuntament no féu la concessió fins el 1861.

ENLLUMENAT D'OLI A FIGUERES

Quan el primer dia de gener de l'any 1858 els quatre vigilants⁽³⁾ de nit que llavors hi havia a la vila de Figueres van encendre els fanals d'oli instal·lats a les vies públiques, no podien imaginar-se que en acabar aquell mateix any estaria en estudi el projecte d'un nou sistema que representaria una autèntica renovació que tres anys més tard substituiria aquells llums d'oli.

El primers fanals d'oli pels carrers de Figueres eren de l'any 1804 i estaven emplaçats a les cantonades dels carrers més cèntrics. Fou l'alcalde Pere Mandayna qui va fer il·luminar la població en les nits col·locant aquests primers fanals d'oli⁽⁴⁾.

Un document existent a l'Arxiu municipal de l'Ajuntament de Figueres, de l'any 1846, explica que l'explotació d'aquest procediment era a "preu fet" ja que ocasionava un trasbals si es feia a càrrec municipal. Les condicions de la concessió eren de "tener alumbrada la población y en todos los puntos en que haya farolas desde entrada la noche a las tres de la madrugada. En los días de luna deberá estar alumbrada la población después de entrada la noche para hasta que tarde aquella a salir y lo que falte después que se haya puesto hasta la hora señalada en la condición antecedente; lo mismo que deberá hacerse estando nublado o lloviendo, aunque sean días de luna"⁽³⁾.

L'explotació i el manteniment d'aquest servei es feia mitjançant subhasta pública, al millor postor. Entre les obligacions imposades a l'empresari figurava la de tenir sempre en bon estat la suspensió dels fanals, amb les seves cordes de sustentació, sense faltar res a l'hora d'encendre'ls. Havia de valer-se dels quatre vigilants de nit, als quals havia de pagar dos rals cada dia i uns altres seixanta-quatre rals cada sis mesos per la compra de draps de neteja. Era també obligació seva servir-se d'oli vell i net perquè fes bona llum. La mitjana anual de consum era de vint-i-quatre mallals d'oli més un altre mallal que es donava al campaner per enllumenar la torre de l'església en determinades dates. La totalitat d'aquests fanals es posaren a la venda en pública subhasta l'any 1861.

PETICIÓ DEL SERVEI DE GAS

El dia 7 de setembre de 1858 va reunir-se l'Ajuntament de Figueres per estudiar la instal·lació a la vila del nou enllumenat pel sistema de gas⁽⁵⁾⁽⁷⁾. El tema havia estat tractat privadament per dues importants personalitats figuerenques: Tomàs Roger i Vidal, comerciant, banquer i futur senador, i per Ignasi Sans i Roca, un dels advocats més prestigiosos de la població, que era el representant de la companyia de gas i que més tard seria un dels propietaris.

Reunida la Corporació municipal, es va donar entrada al Saló de Sessions al senyor Antoni Casanovas, representant de la Societat Humbert i Cia., amb domicili social a Barcelona, carrer de Migdia, número 13. Anava acompanyat dels esmentats senyors Roger i Sans.

Antoni Casanovas va explicar que la seva companyia era posseïdora en exclusiva de la invenció de l'enllumenat del gas dit "residu compost" i proposà el seu establiment per enllumenar la vila de Figueres. Féu una valoració dels avantatges que representaria i explicà els detalls d'aquest nou sistema que tenien instal·lat a un suburbi de Barcelona. Manifestà que el sistema de "residu compost" d'Humbert estava patentat des d'aquell mateix any, puix "el 18 de junio de 1858 S.M. la Reina tan bondadosa y su gobierno tan ilustrado, previos los requisitos prevenidos en el Real Decreto de 17 de marzo de 1826, nos espidieron célula de privilegio para asegurar la propiedad del procedimiento y no tardamos en proporcionar a los consumidores sus ventajas".

Esmentava com a exemple, les fàbriques de D.A. Escudós i Cia. (teixits de llana) i Bernard Muntades, ambdues a Sant Martí de Provençals (aleshores un poble a la vora de Barcelona), i la dels germans Ramoneda, a Cornellà. En informacions posteriors afegiren "la vila de Figueres, fronteriza con Francia, que es la admiración de los viajeros por el alumbrado de gas".

En l'explicació tècnica deia que "los holandeses descubrieron el bicarbuto de hidrógeno o hidrógeno bicarbonatado que tanta aplicación tiene en el día para el alumbrado público y particular de las poblaciones. Desde entonces han ido surgiendo gran copia de contrariedades y no todas han sido dable vencer. Para procurar la economía, primera exigencia del consumidor, se ha puesto en tormento el talento químico i el mecánico: se ha discurrido, se ha encontrado alguna ventaja, pero no se ha logrado satisfacer lo que se deseaba, sin perjudicar el brillo i poder luminoso del gas. Nosotros consideramos haber resuelto el importante problema presentado por los consumidores y la resolución no es precisamente filosófica, es completamente matemática".

Tanmateix assegurava que el gas de residu tenia d'un vint a un vint-i-cinc per cent més avantatges que el de carbó de pedra i ho demostrava dient que "un mechero número 2 del nuevo gas económico perfeccionado produce la misma intensidad de luz que nueve bugías, al paso que con el gas ordinario de hulla se necesita un mechero número 4 para producir una intensidad de luz sólo de cinco bugías". Per això reafirmava que el seu sistema "es el matemático, el de la observación, el de la comparación, el de la fijeza, el de la realidad, el de la verdad misma, luz clara, blanca, radiante, inodora, económica".

Amb totes aquestes explicacions els regidors municipals van discutir l'assumpte i prengueren l'acord següent: "El Ayuntamiento, cuyos deseos son de

que en la población se hagan todas las mejoras posibles y que por consiguiente que se establezca el alumbrado de gas en esta villa, después de haber conferenciado detenidamente ha manifestado que estudiaría tal cual corresponde este asunto para poder resolver con acierto y que daría conocimiento a la expresada compañía”.

Per a tenir un millor fonament, set dies després, el batlle de Figueres demanà informe al de Terrassa, puix es tenia coneixement que en aquella població hi havia dues empreses interessades en la instal·lació del gas, consulta que el de Terrassa va contestar dient que no podia enviar cap mena d'informe car estaven estudiant el cas i encara no l'havien resolt.

Davant la manca d'antecedents, la Corporació municipal figuerenca va estudiar una sèrie de condicions provisionals i que es referien a l'obligació de construir una fàbrica de gas amb “la perfección conocida hasta el día”, amb capacitat per subministrar gas a 1500 o 2000 llums i la seva possibilitat d'ampliació. Havia de començar-se amb un mínim de 140 fanals, que s'encendrien de 5 a 6 hores diàries. El temps de la duració de les obres es fixava en un any i finalment s'establí que el gas havia d'ésser de bona qualitat, de l'anomenat “residuo compuesto”, i que no emetés cap olor ni fum, de color blanc i pur. La intensitat de llum havia de ser equivalent a la d'11 espelmes de cera pura d'un pes de dues unces cada una.

Mentrestant la companyia Humbert va instal·lar un fanal de gas portàtil al carrer de la Presó (avui de Joan Maragall), cantonada amb el carrer del Forn Baix.

CONCESSIÓ

El dia 5 de novembre l'Ajuntament nomenà una Comissió formada per l'alcalde i els regidors Forgas, Margall i Cortavelles per estudiar les condicions finals per la signatura del contracte. El dia següent va reunir-se la Corporació municipal i va prendre l'acord següent:

“Acto continuo el Sr. Presidente manifiesta que en las conferencias que celebró la comisión del Ayuntamiento con la empresa que se propone establecer el alumbrado por gas en esta villa se acordaron las bases para la contrata que debe celebrarse y son las siguientes: Que el alumbrado público en toda la población constará de ciento cuarenta luces, que arderán todas las noches del año, cinco seis o más horas diarias, un tiempo con otro, a voluntad del Ayuntamiento; que cada luz ha de ser igual a la que como muestra ha estado colocada estos tres últimos días en la calle de la Carcel, esquina con la del Horno y ha de representar cinco bugías; que todos los gastos de aparatos, cañerías, conducciones, faroles, candelabros y demás en todas las líneas que se canalizaren vendrán a cargo de la empresa; que el precio de cada luz será de quince céntimos por hora; que deba la empresa alumbrar gratis las noches de los cinco días de Carnaval, Nochebuena, Víspera de San Juan y San Pedro, debiendo arder los faroles desde el anochecer al amanecer; que sea obligación de la empresa de dar a los particulares luz al precio público, o sea de quince céntimos por hora que será el máximo, pudiendo no obstante la empresa y los particulares establecer los contratos que tengan por conveniente; que los particulares deban pagar el aparato y los gastos de conducción desde la cañería a sus casas; que los trabajos desde la cañería al exterior de las mismas los verificará la empresa, pagándolos a la misma los particulares según tarifa que estará de manifiesto en la Secretaría del Ayuntamiento; que para los trabajos internos de las casas

puedan valerse los particulares de los operarios que tengan por conveniente, bajo, empero, la intervención de la empresa; que a los dos meses de firmada la contrata, deba la empresa empezar las obras y dentro de un año también de firmada la contrata, quedar establecido el alumbrado en todo el casco de la población, paseo interior y calles Nueva y de la Junquera, y a los dos años en las de Perelada fuera, del Castillo, Vilafant y San Pablo; que el Ayuntamiento dará a la empresa dos plumas de agua de la fuente del lavadero público, que deberá la empresa tomar del punto que se señale, conduciéndola a sus costa al gasómetro, y que la contrata será por el término de veinte años con privilegio exclusivo en la empresa, a contar desde que quede establecido el alumbrado en el casco de la población, paseo y calles Nueva y de la Junquera. El Ayuntamiento considerando ventajosas al Común, las referidas bases, las aprueba sin perjuicio de lo que se resuelva en la reunión de deberá celebrarse a los mayores contribuyentes, para la que se señala el día ocho del actual”⁽⁵⁾.

A tal efecte fou convocada una sessió extraordinària per l'esmentat dia 8 de novembre. Hi eren presents els membres de l'Ajuntament: Tomàs Marés, Castelló, Rius, Montoriol, Forgas, Molins, Margall, Costavella, Molinet i Puig (hi faltaven els regidors Guardiola i Ferrer) i els majors contribuents de la vila: Pere Alegret i Sans i Roca (dos dels futurs propietaris de la societat del gas), Albareda, Lluís Vilaseca, Darder, Pont de Viñals, Mauro Bassols, Tomàs Roger, Magín Bassols, Riera, Giralt Salabert i Miquel Daunís. També hi era present el Sr. Antoni Casanovas, representant d'Humbert i Cia.

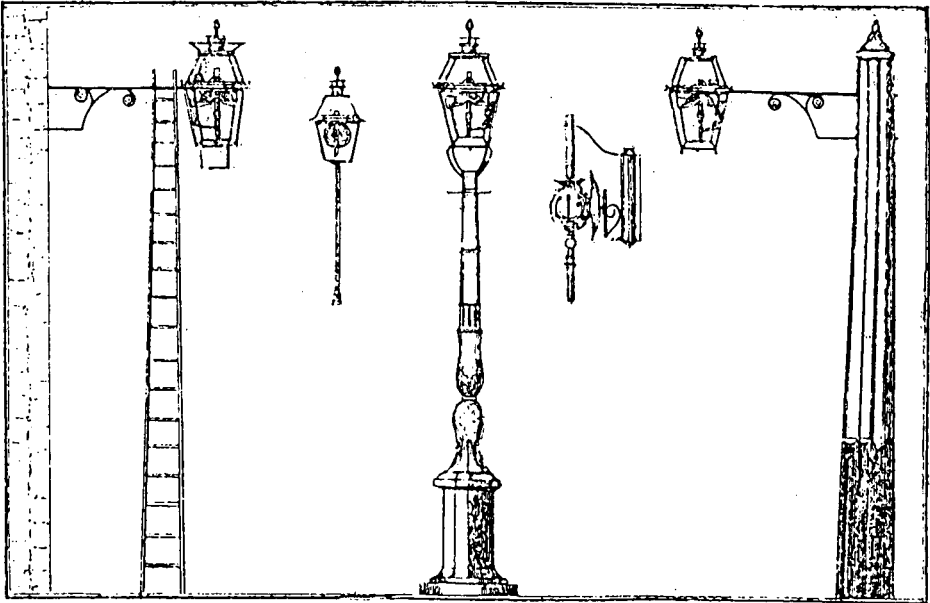
L'alcalde va explicar el motiu de la reunió i que després de rebudes les notícies que van demanar-se a “diverses poblacions enllumenades per gas” va nomenar una comissió municipal per establir els principals punts del contracte. El secretari va llegir les condicions aprovades dos dies abans per la Corporació municipal i es va entrar en el debat, en el qual es prengué l'acord d'acceptar-les.

Cinc dies després va tornar a reunir-se l'Ajuntament i disposà que les condicions de la contracta fossin enviades al Govern Civil per a la seva superior aprovació.

INFORME DEL CONSELL PROVINCIAL

El Consell provincial que funcionava en el Govern Civil va emetre un informe que es traslladà a l'Ajuntament demanant que, per a la deguda instrucció de l'expedient convenia que s'enviés un estat comparatiu de les diferències de costos del dit enllumenat amb el d'oli que existia en aquell moment a la població. L'informe deia:

“El alumbrado público de la vila de Figueres consta actualmente de noventa faroles que arden, un tiempo con otro, unas cuatro y media horas diarias, excepto en los días de luna que no se encienden. Dicho alumbrado es insuficiente y mezquino, reconocido por el vecindario todo, tanto por el reducido número de luces, que de necesidad deben aumentarse, la poca intensidad de éstas y limitadas horas de duración, como por que no ardiendo en las noches de luna, los vecinos tienen que andar a oscuras cuando aquellas son nubladas. Para remediar estas fallas el Ayuntamiento acordó con los mayores contribuyentes contratar el alumbrado de la población por gas con la Sociedad Humbert y Compañía, después de la en extremo satisfactoria prueba pública y particular que se hizo de este alumbrado, aumentando el

Tipus de fanals de gas que s'installaren als carrers de Figueres.

número de luces hasta las doscientas cuarenta, las que deberán arder todas las noches del año, incluidas las de luna, cinco, seis o mas horas, según las determine la Municipalidad. Muchos años no obstante han de transcurrir antes de que quede establecido el referido número de luces, a menos de tomar grande incremento la población, pues que a la empresa se le fija término tan solo para alumbrar por gas el casco de la población, paseo de la placeta y calles Nueva, de la Junquera, Perelada fuera, San Pablo, Vilafant y carretera del Castillo; y en cuanto a lo restante de la población, a medida que se vaya canalizando. El gasto que ocasiona el actual alumbrado público, no baja, cuando el aceite está barato, de veinte y dos mil reales anuales. Resultando que cada luz cuesta por horas veinte, dos quintos céntimos, según la siguiente demostración: Número de luces: Noventa. A cuatro y media horas diarias, dan cuatrocientas, que multiplicadas por doscientos sesenta y nueve que son los días que arden, pues no se cuentan los de luna, forman un total de ciento siete mil seiscientas horas. De modo que resulta más económica con el alumbrado por gas de cinco dos quintos céntimos por luz en cada hora; o mejor con veinte y dos mil reales de alumbrado. Por aceite cuanto está barato ciento siete mil seiscientas horas. Por gas ciento cuarenta y seis mil seiscientas sesenta y seis. Diferencia a favor del alumbrado por gas de Treinta y nueve mil sesenta y seis horas. Aparte de las mejoras que se consigue con el establecimiento del alumbrado público por gas, tanto por la intensidad de las luces como por la economía de sus costes, deben tenerse en cuenta el grande beneficio que reportan los particulares y los establecimientos los cuales

pueden obtener el referido alumbrado, a los más, al mismo precio que el público; beneficio que al cabo del año será de consideración, pues que la economía no bajará de cinco céntimos por hora estando el aceite barato, pudiendo de ahí calcularse la ventaja que tendrán cuando el aceite esté a precio alto. De consiguiente aunque el gasto que ocasiona el alumbrado público por gas sea mayor que el que importa el actual por aceite, queda sobradamente compensado con el mayor número de luces que habrá, todas ellas necesarias, la mayor intensidad de éstas, el estar alumbrada la población todas las noches del año y con el inmenso beneficio que reportarán los particulares sustituyendo en sus casas y establecimientos dicho alumbrado al del aceite. Debe tenerse también en cuenta que al firmar la escritura quedan a favor del Ayuntamiento las farolas, candelabros y repisas destinados al servicio del alumbrado público; y como estos efectos representan un capital algo crecido, al hacerse después nueva contrata, habrá de tenerlo en cuenta la Empresa para reducir el precio del alumbrado, puesto que no tendrán que comprar aquellos objetos"⁽⁵⁾.

Com pot veure's per aquest informe, la Comissió provincial valorava especialment el benefici de les 39.066 hores de més d'enllumenat que tindria la vila, així com l'increment del nombre de punts de llum, per damunt del cost, que seria major en gas que no pas en oli.

El resum era el següent:

Llum d'oli

Punts de llum: 90

Cost any per punt de llum: 244 rals.

Funcionament: 4 hores 30 minuts per 269 dies sense lluna (107.600 hores l'any).

Cost total: 22.000 rals l'any.

Llum de gas

Punts de llum: 140

Cost any per punt de llum: 273 rals

Funcionament: de 5 a 6 hores els 365 dies (146.666 hores l'any).

Cost total: 38.329 rals.

Per la seva part, l'empresa va fer un estudi econòmic sobre el que representava per la societat la producció i venda del servei de gas, tant per l'enllumenat públic com pel consum domiciliari privat. Calculaven un total de 1.500 bleners o encenedors de 5 bugies cada un. Les despeses de combustible, sous del director, administrador, 4 obrers encenedors de fanals, l'operari de fàbrica, improvisos i interessos del capital inversionista, sumaven 216.080 pessetes l'any. Els ingressos dels 1.500 bleners, a una mitjana de consum diari de 3 hores i 30 minuts, es calculaven en 306.600 pessetes, la qual cosa donava un benefici de 90.520 pessetes l'any, del qual calia reservar per recomposicions i renovacions 13.578 pessetes. Quedava un benefici net de 76.942 pessetes.

L'informe del Consell provincial fou tramés el dia 10 de desembre al Ministeri de la Governació, a Madrid, perquè "puede V. S. servirse autorizar al referido Ayuntamiento para otorgar la contrata para el acuerdo del gas", cinc dies després l'Ajuntament de Figueres signava el contracte en contra de l'oposició d'alguns vilatans que consideraven massa crescut el cost del consum domiciliari particular.

APROVACIÓ DEL PERFIL DE LES OBRES

La notícia del beneplàcit del Governador al nou enllumenat de Figueres va sortir publicat en el Diari de Barcelona. En tenir-ne coneixement l'alcalde de Capellades, de la comarca de l'Anoia, va escriure a l'alcalde de Figueres demanant-li un informe puix explicava que a ells, els exigien un mínim de 400 llums perquè resultés rendible a l'empresa tot el muntatge, mentre que llegia que a Figueres s'havia contractat només amb 140 llums. L'Ajuntament de Figueres envià una còpia del contracte i uns dies després es tornà a rebre un nou escrit del mateix alcalde demanant l'adreça de la companyia Humbert de Barcelona amb la intenció de posar-se en contacte amb ells.

El 18 de febrer del 1859 la Corporació municipal aprovà el perfil de les obres de la fàbrica. L'acord establia que Alfons Humbert, concessionari de l'enllumenat per gas, havia complert en donar principi a les obres de fàbrica dins els dos mesos en què s'havia obligat. "Que la fàbrica del gas radicarà dentro del local que le ha tomado al objeto, inmediato a las Heras en el terreno del Barón de Serrahí, sin que linde con calle alguna; que la puerta de entrada, la báscula para el repeso i la estación del Conserge se hallarán en la calle que desde la de Llagostera se dirige a la fuente del lavadero y seguirá la línea del matadero, y para obrar con la debida formalización presenta el perfil de la fachada". A l'acord d'aprovació del perfil s'afegeix que "el esponeute ha dado principio a la obra dentro del término competente"⁽⁷⁾.

EL CARRER DE LES ERAS DE VILA O DEL GAS

A mitjans del segle passat el carrer de les Eres de la Vila estava només format parcialment al seu inici en el carrer de Peralada. La resta era un camí que creuava una gran finca propietat del Baró de Serrahí fins a la riera Galligans, que encara anava descoberta en aquella zona, des del final del carrer de Caamaño cap avall. A l'actual plaça de la Palmera, llavors uns horts, només hi havia un petit caminó, al costat d'un antic edifici destinat a assaonar les pells, que formava la prolongació del carrer de Sant Guillem, avui de Monturiol.

L'edificació del carrer de les Eres de Vila en aquesta època arribava de l'encreuament del carrer de Peralada fins al de Sant Josep Sol d'Isern. La resta estava sense cases. L'any 1832 es va ordenar al Baró de Serrahí la cessió del terreny necessari per ampliar el camí i convertir-lo en carrer per comunicar el dit carrer de Sant Josep Sol d'Isern amb el nou rentador públic que l'Ajuntament havia construït sobre uns terrenys d'en Cervosa, en part, i del comú la resta, exactament on avui hi ha l'edifici de la Delegació d'Hisenda. Aquest terreny no li fou indemnitzat al Baró de Serrahí fins el 1842, ja que es tractava d'un antic col·laborador o "afrancesat", com se'ls deia, del temps de Napoleó, als quals el Govern els havia "segrestat" les propietats que després els retornà.

El nom de les Eres de Vila correspon a la funció que havien fet d'unes eres de batre cereals del comú, igual com posteriorment fou conegut amb el nom del "carrer del Gas" sense caràcter oficial.

En el moment de construir-se el gasòmetre de la nova fàbrica de gas al carrer hi vivien 35 famílies amb un total de 97 persones. Hi residien gent treballadora: 11 jornalers, 2 paletes, 2 hortelans, 1 costurer, 1 teixidor, 1 silleter, 1 revenedor, 1 barber, 1 carreter, 1 revenedor, 1 manobra, 1 confiter, 1 soguer i 4 pidolaires. Hi havia una fàbrica de sabó, quatre magatzems i l'excorxador municipal⁽⁶⁾.

RECLAMACIÓ CIUTADANA

El dia 1 de març del dit any 1859, tan sols quinze dies després de la concessió de la llicència municipal, els veïns del barri immediat al Rentador i a l'Escorador es queixaren perquè consideraven que el gasòmetre faria mala olor i "porqué es aquel edificio un enemigo muy terrible y amenazador de las casas contiguas". Els signants del document demanaren a més que es cobris un altre tram de la riera, puix era un focus d'infecció, i que el gasòmetre es construís a un altre lloc, a extramurs. L'Ajuntament no els va atendre "por haberse asesorado y consultado con personas competentes y considerar que no havia peligro".

No van estar conformes els veïns amb aquesta resposta i enviaren la reclamació al Governador Civil, que va comunicar-ho a l'Ajuntament en un escrit de data 18 del mateix mes, a la vegada que ordenava la suspensió de les obres del gasòmetre fins que es resolgués sobre el tema.

El dia 30 de març es reuní a l'Ajuntament la Junta de Sanitat, amb l'assistència dels sots-delegats de medicina, farmàcia i veterinària i de l'arquitecte municipal Sr. Roca i Bros, els quals van informar favorablement sobre l'expedient d'instal·lació del gasòmetre; aquest informe s'envià al Governador Civil, que, a la seva vista, va desestimar el recurs del veïns al·legant l'existència a la vila de Figueres d'altres fàbriques de pells adobades, sabó, aiguardents i altres, algunes d'elles emplaçades en llocs centrals i també fent mala olor. Igualment, es deia que la combustió a les fàbriques de gas ajudava a purificar la part baixa de l'atmosfera, que l'olor no procedia de les substàncies ni era nociva per a la salut pública, que no hi havia perill de cap incendi, que la combustió a la fàbrica seria molt activa i que, en definitiva, no seria perjudicial, sinó que exerciria benèfica influència a la salut de les persones i als seus hàbits.

No estigueren d'acord els veïns amb aquesta resolució i als pocs dies presentaren un altre escrit. El primer signant era Narcís Pont i sol·licitaven que es revoqués la providència autoritzant a l'empresa per a continuar les obres del gasòmetre, "pudiendo en el interín la citada empresa continuar los trabajos en el local que tiene asignado". És a dir, el tema de controvèrsia era el gasòmetre. Narcís Pont era advocat en exercici a Figueres. El Governador Civil envià aquest escrit a Madrid el dia 25 de juny.

Aquest recurs va paralitzar les obres, cosa que preocupà l'Ajuntament. El dia 26 d'agost hi havia certa desconfiança a la Corporació municipal car consideraven que la dita paralització no era prou explícita per part de l'empresa després que el governador autoritzés l'obra. Per això es va treure un escrit al Sr. Humbert, de la companyia del gas, exposant "que la paralización en que se hallan tanto tiempo hace los trabajos para el establecimiento del gas en esta villa, después de que el Gobernador de la provincia se decidió el incidente promovido por algunos vecinos acerca de la construcción del gasómetro, acordando dicha autoridad la continuación de los trabajos, ha llamado y está llamando la atención de la Municipalidad y de los vecinos todos pues que ignorando las causas de dichas paralización, desconfian de la empresa y los más de que pueda llevarse a cabo dentro del término prefijado en la contrata". L'alcalde demanava que la companyia manifestés les causes que impedièn la continuació de les obres i si considerava possible el compliment de la contracta dins el termini prefixat.

Uns dies després, el 21 de setembre, el Sr. Humbert va contestar dient que el seu administrador havia estat absent, que la temporada d'estiu no es treballava a Barcelona i que l'obra de Figueres no es retardaria. La setmana següent va fer una visita a la vila.

Interior de la fàbrica a principis de segle

DECRET DE CARÀCTER GENERAL

El Govern de Madrid encara no havia resolt el recurs presentat pels veïns de Figueres per la manca de legislació que en aquell moment i havia a Espanya sobre gasòmetres. L'Ajuntament va escriure diverses vegades a l'Agent que tenia a Madrid interessant-se per la resolució de l'expedient. La manca d'aquesta normativa impedia posar en pràctica el projecte de l'enllumenat de Figueres.

Finalment el 23 de novembre de 1859 el Ministre de la Governació signava una Reial Ordre amb normes específiques per a la construcció de gasòmetres, el seu aïllament, parallamps, etc. Aquesta disposició concreta referida al gasòmetre de Figueres havia de servir de caràcter general per altres fàbriques mentre no sortissin els reglaments preceptius.

L'escrit és molt explicatiu i està iniciat a la "Vista de la instancia de varios propietarios de Figueres en solicitud de que se revoque la providencia dictada por V. S. (Governador Civil) autorizando a la Empresa del alum-

brado por el gas de la espresada villa para continuar la obra en el local por la misma designado Considerando la conveniència de que los Establecimientos para la fabricación del gas para el alumbrado se situen completamente aislados, sin contacto alguno con construcciones de otra naturaleza; considerando la necesidad de proveer a las consecuencias que pudieran resultar de una mala ejecución de las obras de las fábricas expresadas, S. M. la Reina, q. D. g., se ha designado disponer que interin se fijan las condiciones generales que deben regir para estas industrias se sujete la construcción de la fábrica de gas de Figueres, a las reglas siguientes: 1a. Los gasómetros deberán establecerse completamente aislados tanto de las demás edificaciones de la fábrica como de las construcciones particulares y protegidos por para rayos de una altura por lo menos igual al radio del gasómetro. 2a. El número y la capacidad de los gasómetros serán tales que cada uno de ellos pueda atender a las necesidades del servicio en el caso de averia en cualquiera de los otros. 3a. La campana de cada gasómetro deberá estar sostenida por pilares o columnas, de manera que en su movimiento pueda separarse de la vertical y estar dispuesta de modo que la fuerza elástica del gas en el interior del gasómetro sea superior a la presión atmosférica. 4a. Todos los gasómetros deberán estar colocados al aire libre y con abertura equidistantes entre de uno a dos centímetros de diámetro y separados de su borde inferior de ocho a diez centímetros. 5a. Los depósitos en los que se sumergen las campanas de los gasómetros deberan ser completamente impermeables... 6a. Tanto los talleres de destilación como los almacenes de carbón... deberan construirse y cubrirse con materiales incombustibles. 7a. Todos los talleres deberan tener en la parte superior... tubos de chimeneas para la salida de los vapores. 8a. Los aparatos de condensación... en edificio ventilados... 9a. Los aparatos de purificación... igual regla anterior. 10a. Las aguas amoniacaes y las breas producidas... deberan colocarse en recipientes perfectament impermeables... 11a. Las breas de aguas amoniacaes... tendrán que extraerse en vasijas herméticamente cerradas. 12a. La evaporación... solo se efectuará cuando no se produzcan humos i olores al exterior. 13a. Deberá apagarse tot el còc... immediatament que se saque. 14a. No podrá emplearse, sin autorización especial, ningun material animal... 15a. Todas las fábricas de gas que se establezcan con posterioridad a la presente Real Orden estaran sujetos a los reglamentos y disposiciones que se dicten en interés de la seguridad y salubridad públicas...”

LA PROBLEMÀTICA DE LES TARIFES

Result el problema legal de la construcció del gasòmetre l'any 1860 es va veure l'acceleració del procés de les obres. El dia 13 d'abril del dit any quedà nomenada una comissió per designar els llocs on havien d'anar els fanals de gas a les vies públiques i van proposar-se cinquanta-cinc fanals.

El dia 22 de maig la societat aprovava i publicava la tarifa general referida a les obres d'instal·lació de gas a les cases particulars, és a dir, des de la canonada general a l'interior de l'habitatge. Llavors era administrador de la companyia el senyor Joan Auter, que, anys després, seria un dels nous propietaris de la societat, que en aquest moment s'anunciava “Sociedad Comanditaria Gas de Residuos compuesto. Sistema A. Humbert y Compañia”.

Els preus de les tarifes eren:

SOCIEDAD COMANDITARIA.
GAS DE RESIDUOS COMPUESTO.
SISTEMA A. HUMBERT Y COMP. A

ADMINISTRACION.—FIGUERAS.

Calle de San Guillermo.

Tarifa general.

RAMAL, PORTILLA Y ESPITA que tiene que colocar la Administracion.			TARIFA de contador.		Tarifa de los tubos de plomo colocados al interior de las casas.					
					Por los artistas autorizados.					
TUDOS de plomo.	NÚMERO de mecheros.	PRECIO por metro.	NÚMERO de mecheros.	Precio.	NÚMERO de los tubos.	DIÁMETRO.		Precio del metro.		
						Líneas.	Milímetros			
N.º 12.	de 1 á 3	36 rs. 1.º, cada mas 12.	de 1 á 3	160 rs.	N.º 15	4 1/2	10	5 rs.		
N.º 10.	de 3 á 10	45 » 1.º, id. id. 15.	de 3 á 5	200 »	» 14	6	13	7 »		
N.º 8.	de 10 á 20	55 » 1.º, id. id. 20.	de 5 á 10	260 »	» 13	7	16	9 »		
N.º 6.	de 20 á 50	75 » 1.º, id. id. 25.	de 10 á 20	340 »	» 12	8 1/2	19	11 »		
NOTA. Se hará una rebaja de 50 por 100 sobre los ramales, á todos los abonados que pedirán gas antes de la inauguracion.			de 20 á 30	440 «	» 11	10	22	13 »		
			de 30 á 45	600 »	» 10	11	26	15 »		
			de 45 á 60	840 »	» 9	12	30	18 »		
			de 60 á 80	1160 »	» 8	15	34	20 »		
			de 80 á 100	1440 »	» 7	17	38	22 »		
			100 á 150	1840 »	» 6	20	46	25 »		
			Colocacion.	10 »						
			Portilla	12 rs.						
			Espita							
			De 1 á 5 mecheros	12 rs.						
de 5 á 10 »	20 »									
de 10 á 20 »	35 »									
de 20 á 50 »	60. »									

Para mas de 50 mecheros el abonado habrá de acordar préviamente con el Director las dimensiones que hayan de tener los tubos.

Los trabajos y aparatos de interior de las casas serán hechos por artistas debidamente autorizados por el Director, quienes serán únicos responsables de sus obras. Los artistas autorizados no podrán pedir mas por sus trabajos de los precios arriba fijados, se entiende de la cañería de plomo. Lo demás ornato y aparato deberá convenirse antes entre abonado y artistas. Será de condicion precisa que todos los contadores serán colocados por la Administracion y revisado por el Director.

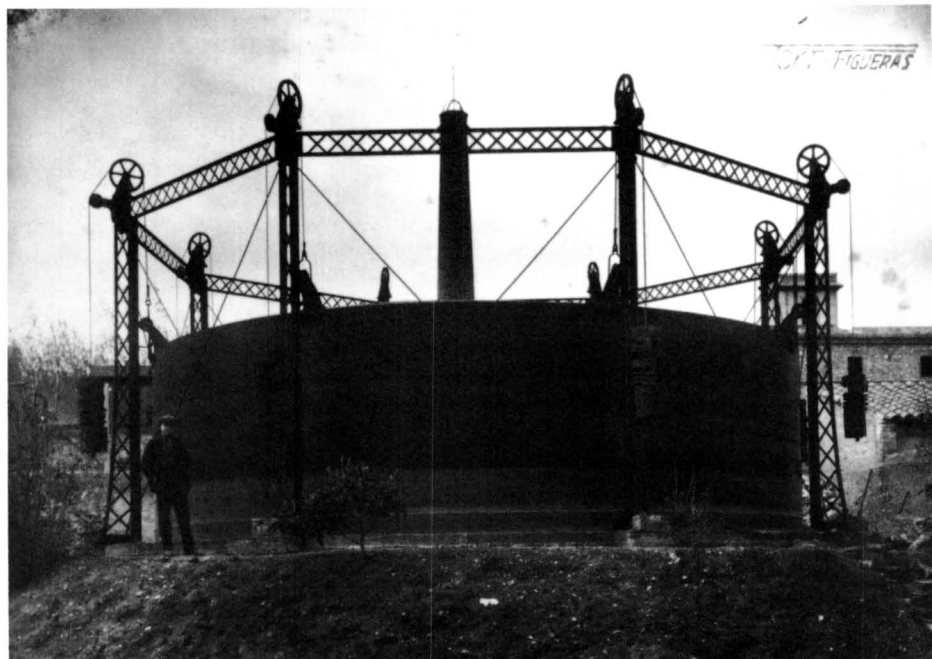
Tarifas de abono hasta las 10.		Tarifas de abono hasta las 11.		Tarifas con contador.
N.º 1	por mes 10 rs.	N.º 1	por mes 13 rs.	Por metro 3 1/2 rs.
» 2	id. 15	» 2	id. 19	
» 3	id. 20	» 3	id. 25	
» 4	id. 25	» 4	id. 32	
» 5	id. 30	» 5	id. 38	
» 6	id. 35	» 6	id. 44	
» 7	id. 40	» 7	id. 50	

El Director
A. Humbert.

El Administrador
Juan Auler.

Figueras 22 de Mayo de 1860.—Aprobado.—El Alcalde Corregidor Presidente, *Nafael de la Guardia.*—P. A. D. C. M.—Francisco Oristá, Secretario.

Figueras: Imp. de Miegerville. 1860.

Vista del gasòmetre

En el mes de juny d'aquest mateix any 1860 l'enginyer d'Obres Públiques va suspendre les obres de canalització al carrer de Girona i un bon tros en el carrer de la Jonquera, ordenant que la canonada estigués a un mínim d'un metre cinquanta centímetres de profunditat. La companyia va al·legar que al carrer de la Jonquera el subsòl era de pedra, amb un cost superior i un gran retard en les obres i demanà que s'acceptés la profunditat de quatre pams. L'enginyer va reconsiderar la suspensió i finalment acceptà la proposta de l'empresa.

Els carrers més cèntrics de la vila estaven oberts per les rases de les noves conduccions. Es tractava de tubs de zinc recoberts de quitrà. Per a les instal·lacions dels fanals i els ramals a les cases particulars s'usava el plom.

INAUGURACIÓ

La data de la inauguració fou fixada pel dia 7 d'octubre del dit 1860 i així va comunicar-se al Governador Civil. El dia 12 d'octubre la societat va dirigir un escrit a l'Ajuntament demanant certificació d'haver complert els seus compromisos. L'escrit estava signat pel president, l'administrador, el tesorero, el comptador, el secretari i el director de la "Societat Comanditaria Soler, Freixa, Coy, Balius, Vinyals y Cía", de Barcelona i exposava que "planteado en esta villa dicho alumbrado (gas por media del sistema y privilegio Humbert) el día siete del actual, ha podido el Ayuntamiento persuadirse de la bondad del sistema que emplea la referida sociedad y convencidores de que con dificultad se encontraría en España y aún en el extranjero otra población que mejor alumbrado tuviera; que la Municipalidad ha de encontrarse altamente satisfecha del resultado obtenido por medio del sistema Humbert

que produce una luz blanca, diafana y brillante, cual no se haya obtenido nunca por otro sistema conocido; por lo que y por lo demás que expresan, reclaman que el Ayuntamiento se sirva mandar se le expida certificación de que han llenado cumplidamente los compromisos que contrajeron con esta Corporación y que a la luz producida por el sistema Humbert puede figurar con ventajas en primera línea entre los conocidos hasta el día”.

L'Ajuntament va lliurar la certificació sol·licitada.

El cost de l'enllumenat per gas dels carrers de la vila en el mes d'octubre va ser de 1.624 rals i 25 cèntims. Els fanals s'encenien a dos quarts de sis del capvespre i s'apagaven a les onze de la nit.

No hi ha cap dubte que la nova il·luminació de la vila fou un gran pas endavant. Hi havia una diferència extraordinària entre els carrers amb el nou enllumenat i la resta que encara mantenien els llums d'oli. El gas oferia una llum blanca, clara, sense emetre cap mena de residu, mentre que la d'oli era groguenca, oscil·lant, de poca potència i reduïda a una superfície molt petita. L'èxit del nou sistema es manifestà ja en el primer any en una petició d'augmentar l'àrea de l'enllumenat públic. Els veïns del carrer de Castelló van demanar un fanal prop de la plaça dels Monjos, avui del Gra, que encara no estava coberta, “pues en varias ocasiones ha habido allí niños entre gente de mal vivir, por la obscuridad de la misma calle siendo un medio a propósito para sus ideales desarreglados”. En el barri de la plaça hi havia gent de mal viure, cases de prostitució i gent incontrolada. Igualment, en el carrer Nou els veïns presentaren una reclamació explicant que el fanal posat a la cantonada amb el carrer del Forn Nou havia estat variat en un pam i mig el seu emplaçament inicial.

INSTAL·LACIONS DOMICILIÀRIES

No solament van ésser els carrers els que van beneficiar-se de la millora, sinó que alguns particulars començaren a interessar-se per posar-ne a les seves cases. En l'execució d'aquests treballs va sortir un fort contrincant a l'empresa del gas, puix es demostrava que en aquesta qüestió no tenia l'exclusiva de les obres de connexió i entrada als habitatges, segons contrata signada per l'Ajuntament. Aquesta especificava que l'empresa tenia cura fins els comptadors. A l'interior de la casa podia fer-ho qualsevol altre empresa especialitzada. A les mateixes condicions de la Tarifa general de l'empresa ja es confirmava en dir que “los trabajos y aparatos de interior de las casas serán hecho por artistas...”. El dia 10 d'agost els industrials Bonaventura Ribera, Joan Jaume, Narcís Gelart, Jaume Gelart, Benet Batchilleria i Jaume Pujades, ja havien adreçat una carta al públic de Figueres, que deia: “Los abajo firmantes ponen en conocimiento del público, que están en disposición de hacer toda clase de trabajos en el interior de las casas, para colocar la cañería del gas, suministro de contadores revisados y aprobados por los delegados del Gobierno y ofrecen al propio tiempo un surtido completo de aparatos de gas con adornos sencillos y de lujo, como podrán observarlo los que se tomen la molestia de pasar a casa los depositarios D. Buenaventura Ribera y D. Juan Jaume; donde encontrarán un muestrario de las más acreditadas fábricas nacionales y extranjeras, sin aumento de precio sobre el de la factura, limitándose a ecisgir para su trabajo el salario correspondiente a su jornal, pudiendo desde ahora asegurar una economía considerable en el coste de la instalación. Cualquiera de los firmantes dará con gusto cuantas explicaciones se le pidan entrando en detalles que por su minuciosidad no pueden formar parte de este anuncio”.

Vuit dies després feien un altre escrit explicant la diferència de preus.

AL PÚBLICO DE FIGUERAS.

Deseando los abajo firmados. cumplir con la promesa que dias pasados hicimos al respetable público de Figueras, de procurar con notable rebaja, sobre los precios presentados por la sociedad de Mr. Humbert, los aparatos necesarios á la instalacion del gas, nos cabe el honor de manifestar que hemos buscado todos los medios conducentes á este fin.

En efecto; además de haber de parte de la Sociedad recorrido el Sócio D. Buenaventura Ribera todas las fábricas y depósitos existentes en Barcelona para escoger de todas y de cada una de ellas todo lo mas conveniente y cómodo tanto en su aparato y uso, como en su baratura; nos hemos puesto en relacion con las principales fábricas de Paris, para poder mas cumplidamente conseguir el objeto que nos propusimos.

A esto debemos pues el poder ofrecer á este respetable público todo lo necesario para el alumbrado de gas en el interior de las casas á un precio nunca visto hasta ahora, y al parecer imaginario, cual es el de entregar todos los objetos que no formen parte de la conduccion, como son espitas, brancas, liras, faroles y demas objetos de adorno á precio de factura: en cuanto á los tubos de conduccion se ha añadido á este precio el importe de su colocacion, como puede verse en la adjunta tarifa. Esto puede muy bien comprobarse pasando á casa los sócios que suscriben quienes tendrán el honor de hacer patentes las propias facturas que han recibido de los varios fabricantes.

A continuacion presentamos careadas las tarifas de la Sociedad Humbert y la que tenemos el honor de ofrecer para que mejor pueda apreciarse la rebaja, que sobre los precios de dicha Sociedad hemos hecho nosotros.

TARIFA GENERAL.

ESPITAS ó RUBINETAS.		TARIFA DE CONTADOR			TARIFA DE LOS TUBOS DE PLOMO COLOCADOS EN EL INTERIOR DE LAS CASAS.				
		dada por la Sociedad de Mr. Humbert.		Dada por nosotros.	Precio dado por la Sociedad de Mr. Humbert.		Precio dado por nosotros.		
Nº de lineas.	REALES.	NUMERO de mecheros.	PRECIO.	PRECIO.	NUMERO de los tubos.	PRECIO del metro.	PRECIO DEL METRO.		
								Reales.	Atrs.
De 6 id.	41	de 4 á 3	460 rs	448 rs.	N.º 45	5 rs.	3	44	
9 id.	22	de 3 á 5	200 »	485 »	» 44	7 »	4	20	
12 id.	28	de 5 á 40	260 »	245 »	» 43	9 »	5	48	
15 id.	38	de 40 á 20	340 »	312 »	» 42	11 »	6	32	
18 id.	58	de 20 á 30	440 »	412 »	» 41	13 »	8	16	
24 id.	80	de 30 á 45	600 »	550 »	» 40	15 »	8	32	
		de 45 á 60	840 »	770 »	» 9	18 »	12	20	
		de 60 á 80	1160 »	1060 »	» 8	20 »	14	12	
		de 80 á 100	1440 »	1305 »	» 7	22 »	17	47	
		de 100 á 150	1840 »	1680 »	» 6	25 »	21		
		COLOCACION	40 »	2 »					

En cuanto á la colocacion de estos efectos, los abajo firmados se comprometen ante este respetable público de Figueras, á colocarlos CON TANTA PERFECCION como los operarios autorizados por Mr. Humbert; ofreciéndose al mismo tiempo á hacer cualquiera clase de piezas imprevistas, necesarias para la colocacion del gas.

NOTA. Cualquiera que tenga gusto de proporcionarse por si mismo los efectos necesarios á la instalacion, se ofrece la sociedad á suministrarle las direcciones de las fábricas de donde los saca, y á colocarlos al precio de 16 rs. por jornal.

Los abajo firmados fiados en el buen éxito de sus trabajos están en la conviccion de que el público apreciará sus desvelos en proporcionarles los efectos necesarios y su perfecta colocacion.

Figueras 18 Agosto de 1860.

Buenaventura Ribera.— Juan Jaume.— Narciso Gelart.— Juan Gelart.— Benito Banchillaria.— Jaime Pujadas.

FIGUERAS: Imp. de J. Bosch, Palau, 1860.

Els pocs domicilis particulars que havien introduït el nou enllumenat mostraven una gran satisfacció pel perfeccionament que els representava. Igualment, es va impulsar la idea de la seva instal·lació al Teatre municipal, inaugurat deu anys abans. Fins aquell moment el coliseu estava il·luminat amb llums d'oli, candeles i els llums d'una aranya de vidre amb 32 metxers. Per tal projecte es demanà el concurs del senyor Alfons Humbert, el qual exposà, el 24 de juliol (1860), que el pressupost seria de 13.518 rals, sense comptar els globus de cada llum. Inclouïa l'enllumenat de totes les dependències del teatre, fins i tot dels locals del Casino Liceu Figuerenc, que en aquells moments tenia la seu en l'esmentat centre. El dia 31 d'agost va reunir-se la comissió nomenada per aquest assumpte i acordà la realització de la millora per aquell mateix any, abans no comencessin les funcions. Deia: "Las comisiones llaman a las empresas que se proponen tomar a su cargo los trabajos para el establecimiento de dicho alumbrado a fin de convenir en el precio y su pago, para el cual se aplicará la venta de los actuales faroles y hierros que no deban servir y lo que acaso falte se continuaran en los presupuestos de años sucesivos".

El dia 11 de setembre el pressupost presentat, ja definitiu, del Sr. Humbert era de 5.122 rals pel plom necessari per a la canalització dins del Teatre i Casino i de 1.434 rals per la bateria amb el tub corresponent, llànties i aixetes. Sumava en total 6.556 rals i no hi anaven compresos els globus de vidre "por haberlos de diferentes formas i precios". Calia afegir-hi els aparells escollits per la Comissió, amb un cost de 9.616 rals, i que comprenien 6 aparells al primer pis o anfiteatre, 16 aparells als corredors, 6 a l'escala, 6 als excusats, 6 a bastidors de l'escenari, 2 a la lluneta de la presidència, 1 a l'entrada i 2 a l'entrada a l'escala. Les condicions de pagament eren de fer-ho al dia següent de la inauguració de l'enllumenat amb un descompte del 5 per cent del preu de les canonades i aixetes.

Aquesta instal·lació va acabar-se el dia 27 de novembre i encara calgué afegir-hi 291 rals més pels aparells col·locats fora de la contracta.

Malgrat aquestes millores, un sector de la població protestà pel preu de tres rals i mig que havia assenyalat la societat. "El público se queja del precio que resulta el gas al tipo fijado de tres reales i medio, el metro, deseosa la empresa que representa de conciliar los intereses de aquella con los de los consumidores, el Sr. Humbert, como a Director facultativo, invita a este Ayuntamiento para que nombre una comisión de su seno que acompañados de persona o personas inteligentes en la materia se sirva pasar a la fábrica donde se encuentra tanto el fotómetro como el reloj de observaciones, para enterarse de la calidad del gas que hoy día se fabrica y examinar la intensidad de luz, fijando en consecuencia, con intervenciones suyas, el precio que deba pagarse el metro, cuyo precio regirá hasta que llegue el carbón salido de Inglaterra y que por causa de los temporales no ha llegado aún".

L'Ajuntament va nomenar una comissió que va emetre un informe en sessió del dia 4 de desembre del mateix any. Explicava que "la Comisión nombrada para fijar de común acuerdo con la Sociedad del gas el precio a que deba pagarse por los consumidores el metro del gas que actualmente se fabrica hasta que llegue el carbón salido de Inglaterra, manifiesta que después de las reuniones que al efecto celebraron con los Sres. Freixas, representante de la Junta de dicho alumbrado y en vista del resultado que se exhibió de las pruebas de dicho gas que se hicieron por el Sr. Humbert en veinte y cuatro y en veinte y ocho del último noviembre, se fijó por base del precio, el de la luz pública que es de quince céntimos por hora; la naturaleza

del mechero del n. 3, con la presión de quince milímetros; consumo de cincuenta i cuatro litros por hora y la intensidad de la luz de diez bugías y quinientas cincuenta milésimas, y que partiendo de dichos datos se acordó el precio del metro del actual gas a dos reales setenta y ocho céntimos por hasta que llegue el carbón salido de Inglaterra”.

Conseqüentment, es mantenia el cost de l'enllumenat públic i es rebai-xava una mica el del subministrament particular.

Al començament de l'any 1861 s'acordà que els fanals s'encenguessin a les 6 de la tarda, fins a les 4 del matí, i es va autoritzar els vigilants de nit perquè s'entenguessin amb l'empresa per encendre i apagar els fanals.

També s'acordà demanar pressupost per la instal·lació de l'enllumenat de gas al Saló de la Placeta (avui Museu de l'Empordà) amb un total de 30 metxers. Com que aquest local s'arrendava, es fixà el preu de 36 rals per metxer per cada dia de ball d'alguna societat, de 26 rals si era ball d'entrada i 12 rals si era un festiu a la tarda.

Una altra millora fou per als estudis de l'Institut. La premsa deia que “la clase de dibujo del Instituto ha aparecido esta semana hermosamente iluminada por el gas. Se puede utilizar la sala para la enseñanza de la noche”⁽⁷⁾.

RECLAMACIÓ PER DEFICIÈNCIES

En diverses ocasions es nomenaren comissions per a comprovar si es complien les condicions de la contracta, com la del 4 de gener de 1861, que estava formada per Díaz, Massanet (advocat), Roger i Nonells (farmacèutic). Però el que va portar més enrenou fou la tarifa a aplicar per a la col·locació dels ramals del gas. L'onze d'octubre de 1861 l'Ajuntament aprovà una nova tarifa. “Se da cuenta de una comunicación de la Junta local para la administración del gas en esta villa, de fecha nueve del que rige, en la que manifiesta que ha fijado su atención en lo gravoso que es para los vecinos la tarifa para la canalización de instalaciones particulares empalmado con el tubo general, i que la proposición que ha hecho uno de los lamparistas de esta villa por lo qual rebaja un cincuenta por ciento aproximadamente de la tarifa que se presentó a este Ayuntamiento en el año próximo pasado, según resulta por el estado comparativo que acompaña, espera que la Municipalidad se sirva aprobar la nueva tarifa y consentir la publicación para ventaja de estos vecinos”.

Les noves tarifes aprovades rebaixaven a la meitat alguns ramals i altres a un quaranta per cent del preu que fins llavors regia, degudament aprovat per la Municipalitat. La col·locació del comptador passava de 10 rals a 8 rals. S'assenyalava que pels carrers que encara no estaven enllumenats pel gas i en els que hi hagués veïns que volguessin el gas, haurien de pagar el vint-i-cinc per cent de l'import de la canonada.

Uns dies després d'aquest acord, en el mes de desembre, el Sr. Humbert va enviar un escrit al Governador Civil aclarant que era ell el director de l'empresa i no el Sr. Onofre Santaló, que en unes obres del carrer de la Jonquera s'havia titolat com a tal, encara que era llauner. L'anomalia era conseqüència de la canalització que havia fet a la casa del Sr. Joaquim Cusí, al carrer de la Jonquera. El Sr. Santaló va dir que tenia permís del Sr. Joan Auter i aquest d'Ignasi Sans, antic representant de l'empresa. El Sr. Humbert contestà que el Sr. Sans no tenia representació ni facultats, car era ell l'únic que havia pactat amb l'Ajuntament els drets de les obres particulars des de la

canonada general a l'exterior de les cases i segons les normes només eren lliures els treballs a l'interior de les cases. Ambdós, Auter i Sans serien, al cap d'uns anys, propietaris de l'empresa del gas.

Arran d'una explosió que hi va haver a Barcelona el dia 6 de gener de 1862, en la qual moriren tres persones, alguns propietaris van tenir por i impedirien l'entrada dels operaris, per la qual cosa l'alcalde va haver de signar unes credencials per a garantir que els dits operaris farien la feina "ben feta". Precisament a mitjans de gener de 1862 l'empresa passava per la dificultat de la manca de carbó. Així es comunicà a l'alcalde: "Solo hay carbón para tres o cuatro días y la vila puede quedarse sin servicio".

SUBHASTA DEL FANALS D'OLI

Davant la realitat i efectivitat del nou enllumenat de gas pels carrers de la vila l'Ajuntament decidí procedir a la venda del fanals d'oli que hi havia en els carrers elegits, així com tots els ferros que l'aguantaven. També entraren a la subhasta els llums del teatre. Després de la valoració feta el mes de gener (1862) pels llauners Joan Jaume i Tomàs Vilanova i els serrallers Bonaventura Ribera i Benet Albareda, van establir el preu de 80 rals per cada fanal gros i de 20 pels petits. El ferro es valorà a 78 rals el quintà i el llautó a 200. La primera subhasta va quedar deserta i a la següent s'adjudicà al serraller Miquel Roura i el propietari Josep Conill a 54 rals el ferro i 190 el llautó.

L'Ajuntament va regalar tres fanals d'oli al Governador militar del Castell de Sant Ferran, per a posar-los a la carretera de pujada a la fortalesa, en agraïment als bons serveis que els caps militars feien a favor de la població, en especial els concerts de música que tot sovint oferien al Passeig Nou, avui Rambla.

En aquest mateix any la societat del gas canvià de propietari i fou adquirida per Josep Elias i Josep Roca, que la van mantenir fins el 1880.

D'aquests anys hi ha diversos comentaris a la pensa local. Antoni Papell escriu que "no hay duda alguna que ha ido mejorando, aunque paulatinamente tan util servicio, y tan paulatinamente que aún hay ciertos sitios públicos (el comentari és del 1888) que carecen a medias y otros por completo. Sin embargo, justo es consignar que Figueres aún en este servicio ha marchado a la cabeza de poblaciones similares y aún de mayor categoría"⁽⁸⁾.

El periòdic "El Ampurdanés" escriu: "En las calles de los pobres, que aún no han conseguido gas, sucede que con el pretexto de la luna, estan a oscuras hasta que se deja ver dicha señora, que por cierto se levanta ya bastante tarde". Diu que hi ha alguns carrers amb fanals d'oli "que semblen lampades de difunts"⁽⁹⁾.

El mateix periòdic explicava que "aún cuando hemos conseguido una gran mejora, mejora indiscutible que debemos agradecer a la municipalidad anterior que lo estableció y a la que la ha sucedido propagángola, no obstante no hemos llegado al punto apetecido para que consigamos del alumbrado todas las ventajas que esperábamos y que debe reportarnos con el tiempo. Nadie duda que el alumbrado por gas és más económico que el que se consiga por medio del aceite y es incuestionable que con menos luces se obtiene mayores resultados..." A l'enllumenat pel gas no sols miraven la llum, sinó la seguretat individual i demanaven que alguns no s'apaguessin abans de les onze de la nit, tot i que estaven d'acord que a les nits de lluna no s'encenguessin⁽¹⁰⁾.

En el mes de desembre el servei va estendre's a la Casa de la Vila. L'industrial Onofre Santaló fou l'encarregat d'executar l'obra. El pressupost era de 579 rals amb dos aparells: un a l'escala i l'altre a l'entrada principal. Com que no hi havia prou diners només es va posar el de l'escala per 458 rals.

La qualitat del gas no era pas massa bona. Hi havia moltes queixes entre els usuaris. Per a comprovar les seves característiques, el dia 29 de maig de l'any següent (1863), a les set de la tarda, es presentaren a la fàbrica els farmacèutics Joan Galter i Ramon Botet i feren diversos experiments per a conèixer la potència lumínica del gas. Van manifestar que no tenien aparells analítics i els dos comissionats es van valer del fotòmetre de la mateixa fàbrica. Els resultats donaren una potència de 13,5 bugies als encenedors tipus 3 amb un consum de 105 litres gas per hora i pressió de 29m/m i de 9,75 bugies el mateix tipus amb un consum de 65 litres i pressió 18. El contracte establia una intensitat de 10,5 bugies amb consum de 54 litres i pressió de 15m/m.

El dia 7 de juliol l'empresa informava que havien estat instal·lats els 140 fanals contractats "peró la experiencia y las reclamaciones de los vecinos han evidenciado que dicho número de farolas no es suficiente", i s'oferia per a la col·locació d'altres, cosa que acceptà l'Ajuntament pels carrers de Tapis, Sant Miquel dels Sants, Calçada dels Monjos i plaça dels Monjos, avui dita del Gra. Després se n'anaren posant d'altres. Mentrestant l'empresa havia instal·lat un altre gasòmetre. Nogensmenys, en aquests anys hi hagueren noves protestes per la deficiència que mostrava aquest enllumenat. En el mes de juny de 1865 la premsa publicava una poesia que deia: "Faroles, faroles = al ver vuestra luz = cualquiera diria = (no siendo andaluz) = la dais a españoles = de la cofradia = del Santo capuz"⁽¹¹⁾. El 1867 es diu: "gas malo y bien pagado", etc. Aquest seguit de queixes motivaren que el 1868 es fessin noves proves. El dia 20 d'abril la intensitat de llum de la bugia de 10,550 mil·límetres, només va donar 8,4. El consum per hora que havia d'ésser de 54 litres, era de 40 i la pressió de 15 mil·límetres estava només a 10. Els dies 20, 28 i 30 d'abril i 1 i 5 de maig es feren altres proves, a les nou de la nit.

Pel que sembla les deficiències que es notaven eren degudes a la mala qualitat del carbó i també que el negoci de l'empresa no era pas el que s'havia pensat.

En el mes de març de 1869 es va manar cremar a la fàbrica de gas un bou mort de tifus d'un estable que hi havia al carrer Nou.

GAS "TERAPÈUTIC"

La premsa es va fer ressò d'algunes propietats terapèutiques que es deia que tenia el gas. La notícia publicada diu així: "Curación de la coqueluche. Este mal que suele atacar con preferencia a los niños, según se lee en el Correo del Paso de Calais, se puede curar facilmente en la poblacion donde haya fábrica de gas sobre todo, haciendo respirar a los enfermos durante algunos minutos, los vapores que se desprenden de la cal, de la depuración del gas del alumbrado. Por el buen éxito que esto ha dado, muchos padres han enviado a las fábricas de gas a sus hijos. Bastan dos ó tres veces de asistencia para hallar, según se dice, el remedio. Como aquí tenemos fábrica de gas, lo referimos para lo que pueda convenir"⁽¹²⁾.

RECLAMACIÓ JUDICIAL

Hi ha un cas ben curiós ocorregut en el 1865 en relació amb el gas de Barcelona, però degut a un article publicat al periòdic local "El Ampurdanés". Resulta que en el dit periòdic s'havia publicat un escrit informant de la deficiència del gas a la ciutat de Barcelona. En un paràgraf deia que "el vecindario está sufriendo un recargo sobre determinados artículos de consumo con motivo del empréstito que se levantó para costear la nueva fábrica de gas". L'articulista es preguntava si el lloc estava ben elegit; si la fàbrica no corria perill, si les dimensions del terreny eren apropiades, si l'obra tenia solidesa... El senyor Carlos Lebon, propietari de gas a Barcelona, va presentar a un tribunal del Sena de París una demanda judicial contra "El Ampurdanés" per un import de 300.000 francs perquè havia parlat malament del subministrament de gas a Barcelona. No tenim constància de si va prosperar la petició, però "El Ampurdanés" no en parla més i es pot suposar que la denúncia no fou admesa a tràmit⁽¹³⁾.

SUSPENSIÓ DE SUBMINISTRAMENT A FIGUERES

En el 1870 es van passar uns moments difícils. L'Ajuntament no tenia diners i va deixar de pagar les factures del consum públic de gas. El dia 27 de gener, Ignasi Sans i Roca, representant de la companyia, es va dirigir al Governador Civil explicant que "en dos diferentes èpocas la sociedad que tengo el honor de presidir se dirigió a V.S. a fin de que el Ayuntamiento de esta villa satisficiera el consumo del gas destinado al alumbrado público, manifestándole en el último oficio que se cesaría en el alumbrado el día último del mes de agosto del próximo pasado. V.S. se sirvió dar providencias en virtud de las cuales creyó la Empresa que se conseguiría el cobro, sobre todo cuando a consecuencia de dichas disposiciones se puso un derecho en los puestos fijos y otro derecho sobre carnes o sea su consumo. A pesar de todo la Empresa no ha cobrado cantidad alguna y no es sólo ésto, sino que ha cesado el cobro de los arbitrios impuestos y perdida ya toda esperanza la Empresa ha resuelto cesar en el alumbrado después de la noche del 31 del corriente mes, sin perjuicio de las reclamaciones de justicia, y se pone a su conocimiento de V.S. para que tenga noticia de un acontecimiento que, por mas que sea sensible a la Empresa, es indispensablemente necesario".

El dia 1 de febrer l'empresa va tallar el subministrament de gas als fanals públics. Inicialment l'Ajuntament va intentar resoldre el problema posant fanals de petroli. La premsa escrivia que "si el petroli dona més llum amb igual despesa, seria molt convenient donar una severa lliçó a l'empresa del gas per la desesperada determinació". La companyia va contestar explicant que no havia estat una determinació desesperada, sinó una determinació dels seus drets ja que les mensualitats degudes eren des del mes de novembre de 1868. Un article del contracte signat amb l'Ajuntament especificava que si l'empresa no cobrava el consum de gas públic al venciment del mes, estava obligada a continuar el subministrament uns altres quinze dies, passats els quals sense cobrar podia suspendre el subministrament a l'enllumenat públic. Que s'havien fet moltes gestions al Governador Civil i a l'Ajuntament i que es portaven quinze mesos sense cobrar.

En el mes de maig va haver-hi un acord. Feia tres mesos que la vila estava sense enllumenat públic. El conveni fou que l'empresa tornés a posar

Entrada a la fàbrica. El carrer del fons és el de les Eres de la Vila

en funcionament els fanals immediatament, però que no cobraria fins el mes de juliol i que, respecte al crèdit endarrerit es pagaria juntament amb tots els altres creditors que l'Ajuntament tenia.

Recordem la situació política de l'Ajuntament en aquests anys. El 30 de setembre de 1868 Figueres va secundar el pronunciament de les juntes revolucionàries que havien provocat el destronament de la reina Isabel II. Es van imposar uns anys de règim democràtic, amb una emergència del republicanisme empordanès. L'Ajuntament cedí al Partit Republicà un saló del Teatre municipal. El 4 d'octubre de 1869 la Casa Consistorial fou ocupada militarment i la Corporació municipal s'hagué de reunir a la sala de juntes de l'Hospital. El dia 5 es declarava l'estat d'excepció. Són anys peculiars per l'increment de la política progressista i per la promulgació d'una nova Constitució en forma monàrquica en el 1869.

Aquest problema de subministrament públic no es reflectia al gas de consum domèstic, ja que en el 1872, catorze anys després de l'acord de la instal·lació del gas a Figueres, només el deu per cent de les cases tenien enllumenat per gas. En els darrers dos anys únicament hi havia hagut dues cases que ho demanaren i, per contra, l'Ajuntament volia cobrar un arbitri sobre obertura de rases per a canonades. També l'Ajuntament volgué aplicar un import de 40 cèntims per cada 100 quilos de carbó de pedra. L'empresa protestà dient que estaven dispensats de l'impost i també protestà per la gran quantitat de fanals amb els vidres trencats "cosa que nunca habia sucedido con tanta frecuencia como al presente".

Quatre anys després, el 1876, ja hi havia 160 fanals instal·lats a tota la vila i la gent demanà que els fanals estiguessin encesos sis hores en lloc de cinc.

NOVA CONCESSIÓ

L'any 1880 calgué renovar la concessió que per vint anys tenia la companyia de gas. Entre les noves condicions hi eren l'obligació de construir una altra fàbrica a extramurs de la vila amb una capacitat per a 3.000 llums, la d'un enllumenat públic mínim de 170 hores l'any, un preu públic de 2 pessetes per hora i una concessió només per 12 anys. La subhasta va quedar deserta per dues vegades, fins que el 9 de juliol va presentar-se l'enginyer de Barcelona Sr. Ramon Capdevila dient que podia fer-se càrrec del servei. El dia 5 d'octubre la nova societat del gas queda formada per quatre benestans figuerencs: Ignasi Sans i Roca, Josep Porret i Salvà. Pere Alegret i Presas i Joan Auter i Bosc. Tres anys després, Alexandre Sans i de Masdevall succeïa el seu pare i va vendre la part que li pertocava al comerciant Josep Puig i París.

Amb la nova societat, el Sr. Capdevila va manifestar que es veia amb ànims de tirar endavant l'empresa, però que calia una reforma total a la societat. Aquesta es va disoldre i féu l'arrendament de la propietat de l'esmentat Capdevila, mitjançant escriptura del 30 de maig de 1881 davant el notari Josep Conte Lacoste. Els límits de la propietat eren: a Orient, amb la riera nomenada "Marco o Galligans"; a Migdia amb el rentador públic municipal; a Ponent, amb el carrer de l'Escorxador i al Nord amb terrenys del Baró de Serrahí. La duració de l'arrendament es féu per trenta anys, al preu de set mil pessetes el primer any, un augment de cinc-centes al segon i tercer any i després només dues mil quatre-centes pessetes per any. Havia de facilitar vuit metres cúbics de gas a cada un dels arrendataris per vida; al cap de vint anys li cedirien gratuïtament el domini i la plena propietat d'una quinta part de la mateixa. Malgrat aquesta escriptura, el Sr. Capdevila anà adquirint abans dels vint anys la propietat d'alguns del socis venedors i la compartí amb els seus fills Joan Josep, Mercè, Neus, Ramona i Pilar Capdevila i Egozcue. L'última part la comprà el 14 de setembre de 1916 a Basili Alegret, fill de Pere Alegret.

L'ELECTRICITAT

L'empresa va tirar endavant, a vegades amb problemes de producció i en altres d'econòmics per la falta de pagament per l'Ajuntament de l'import del consum públic. Però ben aviat li va sortir un gran competidor que féu trontollar l'empresa. Es tracta de l'electricitat, que anà apoderant-se de l'enllumenat dels carrers i de les cases.

L'electricitat començà l'any 1896. A mitjans del mes de maig el veí de Barcelona Bonaventura Maria Plaja presentà dues instàncies a l'Ajuntament: una per a la instal·lació de la xarxa aèria de fils i cables elèctrics i l'altra per tal que se li concedís l'ampliació de l'enllumenat públic car es considerà amb possibilitats d'oferir un major nombre de punts de llum del que podia fer la companyia del gas. El dia 5 de juny la Comissió de Govern de l'Ajuntament va emetre un informe dient que podia fer-se "en la forma que acostumbra hacer en la mayoria de las poblaciones de España que tienen establecido este sistema de alumbrado y entre ellas la de la Inmortal Gerona". Si Figueres havia passat al davant a Girona amb el gas, ara era Girona la que passava a primer lloc amb l'enllumenat per l'electricitat, si be és veritat que la primera població de la província que a tenir llum elèctrica fou, curiosament, Darnius per l'existència d'una central al riu Muga.

Local on hi havia els cremadors, amb la xemeneia de sortida de fums.

L'enllumenat públic per electricitat va començar a funcionar a Figueres en el mes de setembre de 1897 amb 5 arcs voltaics de 1.200 bugies cada un emplaçats: 3 a la Rambla, 1 a la plaça de l'Ajuntament i 1 a la plaça dels Monjos (ara del Gra), i després amb 20 làmpades de 25 bugies a diversos carrers. Però fou l'any 1904, en un escrit presentat per Carles Cusí de Miquelet a l'Ajuntament quan va prendre força l'enllumenat públic per electricitat "sin que ésto sea censura alguna del gas". Carles Cusí demanava suprimir inicialment 17 fanals de gas i tots el que hi havia a la Rambla i a la plaça de l'Ajuntament i col·locar, al seu lloc, 125 làmpades elèctriques de 16 bugies cada una i 6 focus d'arc intensiu a la Rambla i a la plaça de l'Ajuntament. Aquests últims ja estaven instal·lats i costaven 1.161,60 pessetes l'any. Oferia tota classe de garantia i es comprometia a mantenir tota la xarxa de gas com enllumenat d'emergència i, en aquest cas es feia càrrec de les despeses que això podia representar en una necessitat.

Carles Cusí de Miquelet va adjudicar-se el nou enllumenat, encara que va subsistir el de gas. L'empresa elèctrica es transformà l'any 1913 en Hidro Eléctrica del Ampurdàn, que també, ben aviat, va tenir quelcom que veure en la titularitat de la fàbrica de gas.

Encara el 30 de maig de 1911 l'Ajuntament signà un nou contracte amb els germans Capdevila per l'enllumenat de gas de la vila. Havia de posar, pel seu compte, cent nous fanals de gas; els llums havien d'encendre's a tres quarts de cinc de la tarda el mes de gener i a la set i cinquanta minuts el mes de juliol i estar enceses fins a les quatre i cinquanta minuts de la matinada en el mes de gener i les dues de la matinada a l'agost: el preu era de vint-i-tres cèntims el metre cúbic de gas consumit, més cinc cèntims per conservació i neteja i la contracta es feia per cinc anys. El 21 de desembre de 1917 tot l'en-

Vista de la façana de la fàbrica de gas en el 1930. Els fanals eren de gas i encara subsisteixen.

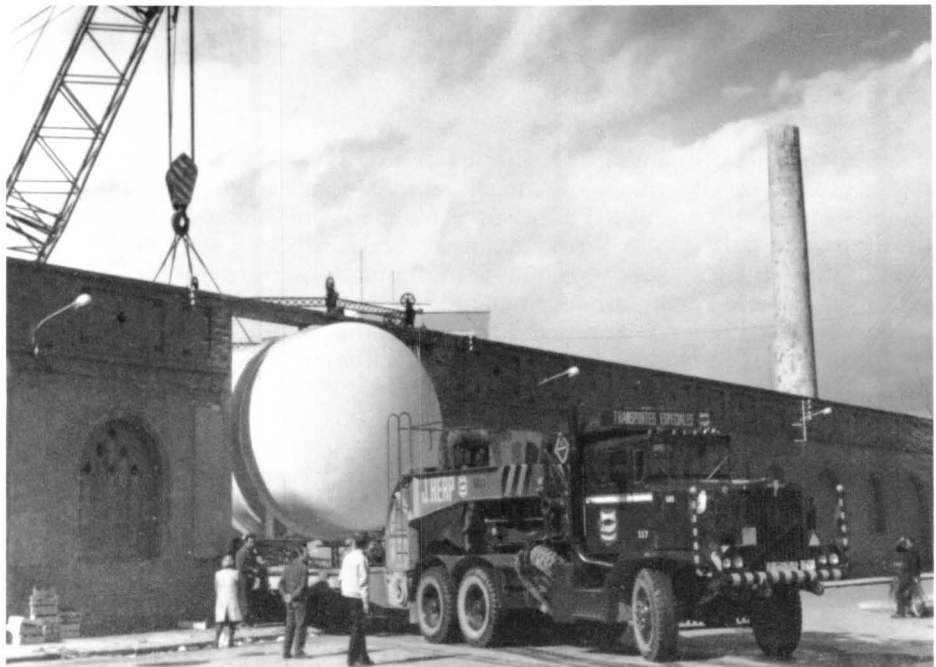
llumenat de gas pels carrers va començar a perillar. L'Ajuntament ho diu en un acord, que expressa que "los concejales deseando dejar solucionado dentro del presente año las incidencias habidas en lo relativo al alumbrado público por media del gas, a consecuencia de la orden del Gobierno de suprimir la mitad de los faroles del alumbrado público, decidieron efectuar en el terreno oficioso, nuevas negociaciones con el representante de la empresa concesionaria de dicha fábrica del gas en esta ciudad; y habiendo llegado, en principio, a una fórmula de evenencia con dicho representante, en términos que estiman aceptable y beneficiosos para el Municipio, tienen el honor de someter a ese Ayuntamiento la presente proposición por si el mismo estima también aceptables las bases que la integran y se sirve aprobarlas con caracter definitivo".

El Reial Decret de data 15 de juliol de 1916 deia, concretament, que "mientras otra cosa no se disponga, se suprimirà, desde las once de la noche en adelante, la mitad de los focos o luces de alumbrado público en todos los Ayuntamientos de España donde dicho alumbrado sea de gas o electricidad, si el fluido se produce por vapor. Los Ayuntamientos concertarán con las Empresas de alumbrado público, las rebajas que procedan..." El problema, més que tot, era de les restriccions que hi havia en aquells moments en què la Primera Guerra Mundial estava en un moment molt difícil que imposaven mesures de limitació del consum de matèries primeres.

L'enllumenat elèctric estava en aquests moments contractat amb l'empresa de Pau Pagés, rival de Carles Cusí. Del 1903 al 1910 el conveni municipal fou amb l'empresa de Carles Cusí. En el 1911 es passà a la de Pau Pagés fins el 1921 en què tornà a passar, amb caràcter definitiu, a Carles Cusí.

El 12 de gener de 1920 l'Ajuntament va dirigir un escrit a Joan Josep Capdevila Egozua que deia: "Teniendo en cuenta que el contrato otorgado entre V. y el Ayuntamiento para el alumbrado público por gas, termina en 31 de mayo de 1921, el cual, según la condición decimosexta quedaría prorrogado por cinco años, si al finalizar el cuarto y antes de empezar el quinto, ninguna de las partes contratantes manifiesta su voluntad de cesar, el Ayuntamiento acordó, en sesión del día nueve del actual, denunciar dicho contrato, por no convenir-le su continuación al llegar a su término en la expresada fecha de 31 de mayo de 1921".

Era el final de l'enllumenat per gas. El dia 15 de juny del mateix any 1920 Joan Capdevila i els seus germans venien l'empresa del gas a la societat "Hidro Elèctrica del Ampudán S.A.", del senyor Carles Cusí, que només va tenir-la a les seves mans fins el 10 d'octubre de 1923, que passà a propietat dels germans Francesc i Josep Gregori Soler i d'en Jaume Carolà i Clotes, que formaren la nova societat dita "Gregori i Cia S.L.". Poc temps després s'hi va afegir com a accionista la senyora Rosa Selma i Vila, viuda de Turull. El 24 d'agost de 1935 la societat passà a dir-se "Gas Gregori S.A.". No hi ha cap altre canvi de nom fins el 12 de juny de 1971, que es denominà "Gas Figueres S.A." en haver adquirit la propietat de la Societat, Miquel Lluansi el 1966.

Dificultats que tenia el camió-cisterna per la descàrrega del gas natural per l'entrada del carrer Pella i Forgas.

Entrada del camió-cisterna als nous serveis del Camí de les Forques.

GAS NATURAL

Feia més de cent anys que la fàbrica de gas estava al mateix lloc, al carrer de les Eres de la Vila, que ja es coneixia amb el nom del "carrer del Gas". En aquests moments constava d'un gasòmetre de 800 m³., un altre de 1.000 m³., un dipòsit de naftes i dos forns. El gas era tòxic. El 21 de setembre de 1967 "Gas Gregori S.A." va exposar a l'Ajuntament que era propietària d'un terreny situat a la Zona lliure permanent del Pla General d'Ordenació urbana de la ciutat de Figueres, al marge oest del camí de Santa Llogaia o Camí de les Forques i que era el seu desig de posar-hi una nova fàbrica de gas, eliminant així la del carrer de les Eras de Vila, que estava la mig de la població. Al·legava la millora que representaria una fàbrica nova i el fet de trobar-se allunyada del centre urbà. El terreny tenia una superfície de 6.623 m²., del quals 350 els ocuparia la fàbrica, 250 m². el gasòmetre i 30 m². el dipòsit de nafta. En total només s'edificava un deu per cent del terreny i la resta quedava lliure.

Els informes de la Comissió provincial de Serveis Tècnics foren favorables al canvi d'emplaçament, però la Comissió municipal permanent de l'Ajuntament de Figueres, en sessió del dia 8 de gener de 1968, va comunicar a la societat que hi havia dificultats legals pel trasllat puix el terreny del nou emplaçament presentat en el projecte "no podia comprendrese dentro de los casos muy especiales" que assenyalava la llei per acceptar una distància menor en relació al nucli urbà.

Instal·lacions de la nova fàbrica de gas.

La Societat tornà a presentar una nova demanda el 12 d'abril de 1969. En aquesta va tenir cura d'explicar amb tota claretat i sòlids arguments els problemes i perills de la fàbrica antiga dins el casc urbà i els avantatges de la nova instal·lació fora de la població. Acompanyava un informe de l'enginyer de la Delegació d'Indústria a Girona manifestant que el canvi d'emplaçament que demanava l'empresa no solament representava i necessitava d'un menor espai, sinó un utilatge i un control de producció més fàcils i que amb les noves tècniques desapareixien els perills de les antigues fàbriques.

La Comissió municipal permanent en sessió del dia 18 de febrer de 1970 acordà que no era procedent tornar sobre els seus propis acords i que tampoc no s'havia interposat recurs en forma legal. Així es va denegar la petició del trasllat.

Aquesta negativa municipal del canvi d'emplaçament de la fàbrica del gas va motivar que aquell mateix any l'empresa procedís a una modernització de les seves instal·lacions al carrer de les Eres de la Vila. Se li va autoritzar la substitució del sistema de fabricació de gas de "cracking" de nafes, que com hem dit era tòxic, pel del gas natural que no ho era i que, a més, tenia una potència calorífica molt superior. El gas natural estava líquid a 160 graus sota zero i la seva potència era de 13.000 calories. Es va procedir a la supressió dels gasòmetres per un tanc d'emmagatzematge de 120 metres cúbics, dels quals 114 servien per la capacitat del gas. Així la ciutat de Figueres es convertia en la primera població europea amb una planta regasificadora de gas natural. També era la primera població espanyola a emprar el gas natural per usos domèstics. El tanc d'emmagatzematge fou construït a Bilbao i transportat a Figueres en un camió especial.

Inauguració de la nova fàbrica.

El transport del gas es feia mitjançant camions-cisternes especials de gran volum, que tenien força dificultats per creuar pels carrers de Figueres des de la carretera Nacional fins a la fàbrica del gas. En alguns carrers calia circular a contra direcció, sota la vigilància de la Policia Local, puix no hi havia altra sistema de creuar la població.

El primer gas consumit a Figueres era procedent d'Alaska, però tot seguit ja va arribar de Líbia. Era transportat per grans vaixells a l'estació receptora de Barcelona, des d'on es proveïen els camions cisternes. A Barcelona el gas natural fou emprat primerament per a usos industrials.

El dia 20 de juny de 1974 l'empresa de gas tornà a demanar a l'Ajuntament el trasllat de la fàbrica al camí vell de Santa Llogaia. El dia 29 del mateix mes la Comissió municipal permanent de l'Ajuntament de Figueres hi dictaminava favorablement i l'elevava a la Comissió provincial de Serveis Tècnics, la qual el dia 18 de gener de 1975 la retornava informada també favorablement, fent constar "como de forma incomprensible la petición se frustrara en el año 1967 por culpa del propio Ayuntamiento".

La inauguració de la nova planta regasificadora al camí de Santa Llogaia fou inaugurada el dia 6 de maig de 1976, coincidint amb les Fires i Festes de la Santa Creu. Hi havia dos dipòsits de gas líquid, amb una capacitat de 120 i 60 metres cúbics, que donaven una producció de 1.500 metres cúbics de gas per hora. Alhora es féu una xarxa de connexió a la canonada de l'interior de la població, que també fou renovada i notablement ampliada envers els nous barris que s'havien anat formant a la ciutat.

El 1976 les circumstàncies polítiques del país havien canviat totalment. A l'Ajuntament de Figueres hi havia un altre equip de govern que, encara que mantenia l'estructura administrativa del règim anterior, s'imposava una idea nova de transició política cap a la democràcia.

Al carrer de les Eres de la Vila només hi van quedar les oficines de l'empresa. Després de desmuntar els antics gasòmetres, forns i altres instal·lacions, una part del solar resultant, el que tenia façana al carrer de Pella i Forgas, fou edificat amb un edifici d'habitatges.

BIBLIOGRAFIA

1. Jaume Vicens i Vives. Història de Catalunya. Edicions Vicens Vives S.S. 1991. Pàg. 62
2. Miquel Izard. Indústria moderna i manufactura tradicional del S. XIX. Història de Catalunya. Salvat Editors S.A. 1979. Pàg. 67
3. Arxiu històric municipal de l'Ajuntament de Figueres, Venda de fanals antics d'oli.
4. Baltassar Torras. Notícies històriques de Figueres. 1883. Pàg. 141
5. Arxiu històric municipal de l'Ajuntament de Figueres. Expedient enllumenat públic.
Premsa: "El Ampurdanés"
(7) 17 nov. 1861
(9) 14 des. 1862
(10) 19 feb. 1863
(12) 19 juny 1864
(11) 22 juny 1865
(13) 14 maig 1865
8. Joan Papell i Llenas. "Viajes i excursiones del Ampurdán". 1891. Establecimiento tipográfico de Mariano Alegret. Pàg. 127
7. Actes de l'Ajuntament de Figueres.
6. Padró Municipal Arxiu Històric de l'Ajuntament de Figueres

A part de les fonts d'investigació expressades al peu de cada pàgina s'ha emprat la documentació existent a la Societat "Gas Figueres S.A." i s'ha seguit cronològicament els acords municipals figurats a les Actes de l'Ajuntament.